

Bupropion

Bupropion, alternativním názvem amfebutamon, je prototypem **antidepresiva IV. generace**, neboť v synaptické štěrbině zvyšuje koncentrace 2 ze 3 monoaminů. Zasahuje do dopaminergního a noradrenergního systému CNS a zvyšuje ne zcela vysvětleným způsobem koncentraci dopaminu a noradrenalinu v těchto synapsích. Toto duálně působící antidepresivum je primárně indikováno u **depressivní poruchy a odvykání kouření**. Kromě toho existuje i řada off-label použití na základě menších studií a kazuistik. Na rozdíl od ostatních antidepresiv je výborně snášen, hodí se i jako lék první volby, neovlivňuje sexuální funkce ani tělesnou hmotnost. Naopak, díky jeho značné podobnosti s amfetaminy **působí aktivačně a snižuje chuť k jídlu**.

Farmakologie

Farmakodynamika

Bupropion je charakterizován jako **inhibitor zpětného vychytávání dopaminu a noradrenalinu** (NDRI). Na základě studií provedených na zvířatech a in vitro je schopen kromě inhibice zpětného vychytání zmíněných mediátorů působit i na presynaptickém zakončení a uvolnit tak dopamin a noradrenalin ze zásobních vezikul. Působí tak rovněž jako **nepřímé sympatomimetikum**. Při metabolizování je značně zatížen first-pass efektem a mění se na své aktivní metabolity. Nej důležitější z nich je pak hydroxybupropion, selektivní inhibitor zpětného vychytávání noradrenalinu a antagonist nikotinových receptorů.

Hydroxybupropion nicméně nevykazuje aktivitu posilující dopaminergní transmissi. Zdá se, že za dopaminergní účinky je zodpovědný přímo bupropion a některé další jeho metabolity. Tyto se pravděpodobně naváží a **zablokují dopaminový transportér** (DAT), jehož funkcí je transportovat dopamin ze synaptické štěrbině zpět do cytosolu. Touto bloádou se zvýší hladina dopaminu. Zablokováním dopaminového transportéru se silně podobá kokainu (cocaine-like efekt), který však transportér blokuje nadměrně excesivně. Pro tento mechanismus účinku se v několika zemích vyskytlo užívání bupropionu šňupáním či intravenózně. Bupropion má proto jistý potenciál k abúzu.

Na nikotinových receptorech se chová jako **nekompetitivní antagonist**, čímž se uplatňuje jak při odvykání kouření, tak i v léčbě deprese.

Farmakokinetika

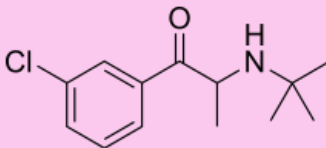
Bupropion je metabolizován hlavně v játrech cytochromem P450 (resp. jeho izoenzymem CYP2B6) na tři látky, které svou koncentrací v krvi a likvoru převyšují koncentraci samotného bupropionu. Ony tři metabolity jsou hydroxybupropion, threohydroxybupropion a erythrohydroxybupropion, přičemž nejvyšší důležitost má výše zmíněný hydroxybupropion. Maximální plazmatické koncentrace bývá v krvi dosaženo do 3 hodin po podání. Bupropion se se svými metabolity vylučuje převážně močí (kolem 87 %) a zbytek stolicí. Eliminační poločas je cca 20 hod a ustálené koncentrace v plazmě dosahuje bupropion a jeho metabolity do 8 dnů.

Užití v medicíně

Léčba deprese

Díky tomu, že má bupropion výrazně vyjádřené aktivizační účinky je velmi vhodný u depresivních poruch, kde vedoucím příznakem bývá **nechuť do života, somnolence a psychomotorický útlum**. U těchto pacientů se zdá být účinnější než běžné SSRI (sertralin, escitalopram nebo paroxetin atd.). Ty jsou vhodné spíše u úzkostné formy deprese. Řada pozorování prokázala, že je bupropion účinný i u těžké formy deprese a dokonce ho lze kombinovat s jinými antidepresivy (nejčastěji sertralin a fluoxetin), jestliže pacienti dostatečně na léčbu SSRI nereagují.

Odvykání kouření

Bupropion	
BUPROPION-HYDROCHLORID	
N06AX12	
Chemický vzorec bupropionu	
Nástup účinku	týdny
Eliminace	jaterní metabolismus; poločas pro Bupropion je 20 hod
Indikace	léčba deprese; odvykání kouření
Kontraindikace	epilepsie, insomnie, úzkostné poruchy, sebevražedné chování, sebepoškození, mentální anorexie, bulimie, jaterní insuficience
Nežádoucí účinky	konvulze, nauzea, cefalgie, suchost sliznic, insomnie
Interakce	induktory a inhibitory CYP2B6
Systematický název	(±)-2-(<i>terc</i> -Butylamino)-1-(3-chlorfenyl)propan-1-on

Bupropion díky zvýšení hladiny dopaminu a noradrenalinu **potlačuje bažení** (craving) a **abstinenční příznaky** po odnětí nikotinu. Anticravingové účinky se vysvětlují zvýšeným dopaminem, potlačení abstinenčních příznaků zase zvýšeným noradrenalinem. Typická terapie bupropionem trvá od 7 do 12 týdnů. Po ukončení léčby bupropion přibližně zdvojnásobuje šanci na odvyknutí kouření během následujících 3 měsíců. Za další rok od ukončení léčby je šance na odvyknutí kouření stále 1.5 krát vyšší než u lidí, kteří nepodstoupili léčbu bupropionem. Kromě dopaminu a noradrenalinu je za odvyknutí kouření zodpovědný i antagonismus hydroxybupropionu na $\alpha_4\beta_2$ nikotinových receptorech.

Sexuální dysfunkce

Při užívání běžných antidepresiv je obávaným vedlejším účinkem potlačení sexuálních funkcí. Bupropion tyto vedlejší účinky nemá a naopak se při augmentaci SSRI bupropionem ukázalo, že statisticky významně vede ke **zlepšení libida i frekvence pohlavního styku**. V poslední době začal být zkoušen i u nedepresivních pacientů se sexuálními dysfunkcemi. Jeho užití se jeví slibné u žen se sníženým libidem a schopností dosáhnout orgasmu.

Off-label užití

Studie z roku 2006 ukázala, že bupropion vykazuje jistou účinnost i při jiných indikacích, než jen v léčbě deprese nebo odvykání kouření. Studie dokládá úspěšné použití u pacientů s ADHD, syndromu neklidných nohou, chronického únavového syndromu, ze somatických onemocnění pak při revmatoidní artritidě, Crohnově chorobě, mnohočetném myelomu a chronické lymfatické leukémii ^[1]. Zajímavý je fakt, že bupropion, stejně jako jemu podobné amfetaminy, potlačuje chuť k jídlu. Při studii z roku 2005 bylo zjištěno, že po 6 až 12 měsících užívání bupropionu pacienti zhubli okolo 2,7 kg váhy ^[2]. Nicméně se tento úbytek na váze příliš neliší od konvenčně užívaných anorektik jako jsou sibutramin nebo amfepramon.

Kontraindikace

Vyplyvají z jeho aktivizačních a anorektických účinků. Pro svou schopnost působit na CNS budivě se nedoporučuje u **epilepsie**, insomnie, úzkostných stavech a sebevražedném chování či sebepoškozování (dodá sebevědomí něco si udělat). Kvůli anorektickému působení se nedoporučuje u mentální anorexie a bulimie. Kontraindikováno je i souběžné užívání inhibitorů MAO či stavy při odvykání od alkoholu nebo benzodiazepinů. Ze somatických kontraindikací to jsou poruchy funkce jater nebo ledvin.

Vedlejší účinky

Nejsou příliš časté. Nejčastěji bývá popisována **bolest hlavy, sucho v ústech, závratě, nauzea a insomnie**. Nejzávažnějším vedlejším účinkem je **riziko vzniku epileptických záchvatů**. Riziko je silně závislé na způsobu dávkování. Jednorázová dávka do 300 mg má riziko 0.1 %, kdežto dávka 450–600 mg má riziko již 5 %. Problém se dá elegantně vyřešit použitím lékové formy s postupným uvolňováním.

Lékové interakce

Bupropion je v játrech metabolizován pomocí CYP2B6. Tento izoenzym je v těle inhibován několika dalšími léčivy, které pak mají za následek, že není bupropion plně enzymem saturován a sníží se tak koncentrace žádaného metabolitu hydroxybupropionu v plazmě. Mezi tyto inhibitory řadíme např.: paroxetin, sertralin, fluoxetin, diazepam nebo clopidogrel. Induktorem izoenzymu jsou např.: karbamazepin, rifampicin, fenobarbital nebo fenytoin. Analogicky tyto induktory způsobí naopak zvýšení plazmatické koncentrace aktivního hydroxybupropionu. Výsledkem je výraznější vyjádření účinků (i vedlejších) bupropionu.

Indikace v ČR

V České republice byl bupropion registrován v roce 2001. Jeho indikacemi jsou depresivní porucha a odvykání kouření. Je dostupný na lékařský předpis ve formě tablet s prodlouženým uvolňováním pod obchodním názvem **Wellbutrin** nebo **Elontril** (BUPROPION-HYDROCHLORID). Úvodní dávka je obvykle 150 mg 1x denně. Při nedostatečné odezvě na léčbu lze dávku zvýšit na obvyklých 300 mg denně. Dávku lze zvýšit až na maximálních 400 mg/den.

Odkazy

Související články

- Antidepresiva
- Deprese

Reference

- FOLEY, KF, KP DESANTY a RE KAST. Bupropion: pharmacology and therapeutic applications. *Expert Review of Neurotherapeutics*. 2006, roč. 6, s. 1249–1265, ISSN 1473-7175.
- ZHAOPING, Li, Margaret MAGLIONE a Wenli TU, et al. Meta-Analysis: Pharmacologic Treatment of Obesity. *Annals of internal medicine*. 2005, vol. 142, no. 7, s. 532–546, ISSN 1539-3704.

Použitá literatura

- LINCOVÁ, Dagmar a Hassan FARGHALI, et al. *Základní a aplikovaná farmakologie*. 2. vydání. Praha : Galén, 2007. 672 s. s. 192-193. ISBN 978-80-7262-373-0.
- MARTÍNKOVÁ, Jiřina, et al. *Farmakologie pro studenty zdravotnických oborů*. 1. vydání. Praha : Grada, 2007. 379 s. s. 131. ISBN 978-80-247-1356-4.
- ŽOURKOVÁ, Alexandra. Bupropion - více než antidepressivum. *Remedia* [online]. 2007, vol. 17, no. 6, s. 592-594, dostupné také z <<http://www.remédia.cz/Clanky/Aktuality/Bupropion-vice-nez-antidepressivum/6-E-iL.magarticle.aspx>>. ISSN 2336-3541.